

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЪ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32 — Чекова смѣтка 52-21

Абонаментъ 120 лв., за платилитѣ до 1. юни 100 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

„ILINDEN“ — Illustrierte Zeitschrift — Pirotsstrasse № 5 — Sofia, Bulgarien

БРАТЯТА ХЪРВАТИ

До преди няколко месеца се пръскаше изъ цѣлия свѣтъ една неистина — южнитѣ славяни не представлявали отдѣлни народи, а били племена отъ единъ и сѣщи народъ — югославянския. Само интелигенцията, журналиститѣ, държавниците били тѣзи, които сѣ дѣлили мегданъ на общия югославянски теренъ — народитѣ били все едни и сѣщи — еднокръвни братя, съ общъ езикъ, нрави и обичаи, еднаква психология, еднаква вѣра, едно и сѣщо вѣрую — национално и политическо — еднакъвъ строй и поминѣкъ — въобще всичко еднакво — да има само кой да срине границитѣ, за да избухне една велика югославянска държава, отъ която свѣтъ да затрепери.

Заблуждавайки по тоя начинъ обществата, покойниятъ кралъ Александъръ лично провеждаше една политика, която цѣлѣше посърбяването на покоренитѣ хървати, българи, словенци и черногорци и създаването на една велика Сърбия — „Пиемонта на славянството“, както тѣ проектираха съ своята изкълчена фантазия, съ предназначение въ недалечно бъдеще да обхване и околнитѣ славяни и да ги посърби съ сръбства, каквито само сръбската инквизиция е способна да изобрети.

Не съ това ли намѣрение презъ 1929 год. — б. л. — създаденото съ толкова надежди и ожидания, съ толкова извѣртания и неискренность Кралство на Сърби, Хървати и Словенци рухна като картонена кутия и вмѣсто него се издигна „Югославия“, но все тъй лъжлива и неискрена?

За насъ българитѣ отъ Македония и Западнитѣ покрайнини и дума не можеше да става да бъдемъ признати и зачитани — ние бѣхме чисто и просто заробени — отъ вѣкове сърбитѣ сѣ така стрѣвни за българска кръвъ — но сѣщото и по-тежко бѣ положението на хървати и словенци, прекарали вѣкове свободенъ животъ. Съ своята хилядогодишна култура, тѣ бѣха се издигнали до едно ниво, което сърбитѣ не могатъ да достигнатъ и следъ стотици години!

Само отъ желание за свое собствено доуправление, чувствувайки нужда да изнесатъ предъ свѣта способноститѣ, съ които Богъ тъй щедро ги е надарилъ, тѣ вдигнаха оржие противъ пропадещата чужда властъ и се наредиха редомъ съ сърбитѣ, които считаха за свои сродни братя — съвмѣстно да създадатъ нѣщо по-стабилно, по-велико.

Вѣрвайки че следъ изпитанитѣ презъ войната страдания сърбинѣтъ — влѣкъ заедно съ наметнатото чуждо рухо е промѣнѣли и своя нравъ, предъ лъжливитѣ му клетви, предъ крокодилскитѣ му сълзи за вѣковна вѣрностъ и преданостъ, за искрено, честно сътрудничество, хърватитѣ се вмѣкнаха въ поставената имъ клетка.

Добродушни, вѣрующѣ християни, тѣ не очерпиха поука поне отъ страданията, които изпитахме ние бѣлгитѣ отъ сръбската неискренность.

Отъ незапомнени времена българитѣ сѣ били препятствувани въ своето развитие отъ сърбитѣ, но нещастията, които изпитаха отъ тѣхъ отъ Балканската война насамъ — нека покриемъ съ забвение 1885 г., нека оставимъ на страна 1833 — сѣж неописуеми. Всички козни, кроени по нашъ адресъ, бѣха чисто тѣхно дѣло, въпрѣки, че понѣ

кога, когато нуждата имъ налагаше да се покажатъ предъ свѣта, въ прегръдкитѣ си се мжчеха да ни удушатъ.

Всрѣдъ бѣсното сърбиянско витийство еднакво страдаха и понасяха всички преследвания и унижения всички поробени. Считајки себе си хора отъ I разредъ, цѣлъ $\frac{1}{4}$ вѣкъ тѣ еднаква онеправ-

Д-ръ Анте Старчевичъ, баша на Хърватското отечество, роденъ у Лика 1823 г. — починалъ 1896 г. Паметникътъ му въ с. Шестине до Загребъ — смѣтанъ като националенъ паметникъ.

даваха всички. На едни тѣ не признаха права на съществуване, не позволиха и името имъ даже да се спомене, а хървати и словенци на всѣка стѣпка заставяха да имъ се покланятъ като на освободители, като на превъзходящи ги въ всѣко отношение свои по-старши братя.

Надменността и изневѣрата, нахалното позорство на сърбитѣ еднакво възмущаваше и хървати и словенци.

Съ своето характерно славянско чистосърдечие, поклонници на максимата, че силата на славянитѣ зависи отъ тѣхната слога, хърватитѣ чисто-сърдечно, безъ задни мисли, искрено бѣха подали здрава дѣсница на сърбитѣ, но последнитѣ изкористиха тѣхното довѣрие и пожелаха да пречупятъ дѣсницата имъ, за да се изкачатъ върху

тѣхната снага и да изградятъ своето собствено величие.

Неспособни, обаче, за каквото и да е държавно-политическо творчество, слѣпо ржководени отъ първитѣ свои хора — професори, държавници, духовенство, учителство и офицерство — надѣхвани съ злоба и презрѣние къмъ вѣрнопо-даниѣ имъ заробеници, предъ сѣрбитѣ се откри океанъ отъ блага и, поклонници, каквито бѣха на нѣкогашния принципъ на загиналата отоманска империя — царскиятъ имотъ море е, който отъ него не пие — свиня е — нахвърлиха се въ тоя океанъ и залокаха безконтролно, безмилостно, та настроиха всичко противъ себе си и отъ Югославия създадоха едно Вавилонско стѣлпотверение, подъ развалинитѣ на което пръвъ зигина главниятъ ржководителъ на гниющата държава. Крѣвта, която той собственоржчно бѣ пролѣлъ, невиннитѣ жертви, които по лична негова поржжа бѣха загинали, извикаха проклятието на милостивия Богъ и то падна върху главата му, върху главата на собственитѣ негови деца и на привърженицитѣ му. Само проклятието, което се изсипа върху поробителитѣ на южна Македония и западна Тракия може да конкурира съ това, на което свѣтътъ днесъ е свидетелъ — побѣснѣли, сѣрбитѣ единъ други се глождатъ и довършватъ това, което стихията бѣ отминала.

Общиятъ врагъ бѣ създалъ общи усилия за взаимно освобождение отъ кошмаренъ призракъ.

Не му е мѣстото тукъ да се низатъ перипетитѣ, презъ които минаха взаимнитѣ и поотдѣлно воденитѣ борби на българи и хървати за избавление отъ общото иго.

Взаимното сътрудничество и уважението между насъ и хървати не започва своето лѣтчисление отъ 1919 год. насамъ. Много по-отдавна, отъ преди вѣкове тѣ сж си подпомагали, подкрепяли се единъ други.

Историята не помни моменти, въ които единтѣ да сж ратували противъ другитѣ, тогава когато сѣрбитѣ въ неутолимия свой ламтежъ за чужда земя винаги сж поставяли пржти въ колесницитѣ на единтѣ и на другитѣ. И заради това може би омразата на хървати противъ сѣрби, на българи противъ сѣрби е била толкова силна, толкова властна.

Преди войнитѣ още, минавайки презъ сръбска територия, всѣки българинъ е прекарвалъ мжчителни часове, и е гледалъ по-скоро да се измжкне отъ неприветливата страна. Не единъ отъ насъ е скѣрбѣлъ, че нѣмаме непосредственъ допиръ съ хърватитѣ, колкото поне единъ желѣзенъ пжтъ да мине, та да не сж мжченията и страха и з п и т в а н ъ отъ минаващитѣ презъ сръбска територия българи: не единъ българинъ е билъ свалѣнъ отъ влака и е изчезвалъ безследно!

Влѣземъ ли, обаче, въ братската хърватска земя, лицето ни се проведрява, душата ни се облекчава: Виждаме свои искрени, добродушни братя — кротки, благи отношения на славянинъ къмъ славянинъ, на братъ къмъ братъ.

Аудиториитѣ на университетитѣ въ Хърватско още въ турско време сж се посещавали отъ студенти — българи, тогава когато почти нито единъ българинъ не стжпваше въ Бѣлградъ, макаръ и да е той по-близко и по евтинъ отъ Загребъ.

Започна се прелюдията на българското осво-

бождение — руско-турката война — и хърватитѣ запѣха: — „У бугарской крѣвь се лие, Окол' Плевне, и Софие“.

Засия слънцето на свободата върху бѣлг. земя и цѣло Хърватско се облѣ отъ радостъ, тогава когато въ Сѣрбия се създадоха какви ли не козни противъ новата бѣлг. държава и ѣ се отнеха ценни бѣлг. кжтове.

Почувстваувъ се нужда отъ пионери изъ всичкитѣ области на току що освободена България и братята хървати ни се притекоха на помощъ. Цѣли поколѣния вложиха живителна струя въ бѣлг. крѣвь. Редъ семейни хърватски имена днесъ красятъ българската фамилна номенклатура. Много по-отрано, преди 80 год. още, бѣлг. характеръ на Макед. изпжкна предъ свѣта чрезъ „Сборника отъ народни пѣсни“ на знаменититѣ братя Миладинови. Услугата на хърватина Архиепископъ Щросмайеръ състои не само въ създаване материална подкрепа за излизането на бѣлг. свѣтъ на тоя сборникъ, но още по ценната му заслуга състои въ импулса, който той имъ е далъ да продължатъ почнатото дѣло и въ дипломатическата подкрепа, която е упражнилъ за избавление отъ затвора въ Цариградъ на арестуванитѣ братя.

Чие българско сѣрдце не е било стопляно отъ симпатиитѣ на милитѣ братя хървати, изразявани при най-разнородни случаи на тжга и радостъ, на преуспѣване и злокоба за българина?

И на любовта имъ съ любовъ се е отговаряло винаги и отъ българска страна.

Когато на 10 IV м. г. се разбра за освобождението на хърватитѣ, за създаването на новата Хърватска държава, всѣко бѣлг. лице просия отъ радостъ, всѣко българско сѣрдце възликува и взе пълно участие въ тържеството на хърватската правда, и това стана не само вследствие свободата, която озари и насъ, поробенитѣ българи, не само защото се унищожи общия кошмаръ, който тровѣше еднакво душата на хървати и българи и причиняваше имъ безпокойни нощи, не само по взаимна симпатия, но и поради това, че българинтъ вижда въ истинския свой братъ — хърватина, единъ негласенъ съюзникъ, вѣченъ, беззаветенъ сътрудникъ, на чиято подкрепа ще може да се уповава въ добри и въ лоши дни и на когото може да гарантира бездоговорно вѣчна и искрена любовъ, беззаветна привързаностъ и вседушевна преданостъ.

Взаимна радостъ и гордостъ, взаимни пожелания за вѣчно преуспѣване на предопредѣлени-тѣ, на благословенитѣ отъ Бога братски славянски родове!

И заради това илиеденци, които цѣли 5 десетилѣтия се борятъ заради своята свобода, и които твърде добре ценятъ мжжитѣ и страданията на брата — хървагинъ, неговото прераждане, неговия вторъ животъ, днесъ могатъ да извикатъ отъ всичкото си сѣрдце и душа:

— Да пребжде въ вѣковетѣ великата Хърватска държава.

Честита да бжде тѣхната свобода!

Да живѣе и да се радва на неувѣхващъ, успѣхъ обединена България!